

5. Рябчук В.П. Недревна продукція лісу. – Львів: Світ, 1996. – 270 с.
6. Сенько Є.І., Фурдичко О.І. Економіка комплексного використання і відтворення харчових ресурсів лісу. – Львів: Місіонер, 1996. – 296 с.
7. Синякевич І.М. Економіка лісокористування: Навчальний підручник. – Львів.: ІЗМН, 2000. – 402 с.
8. Тарасов А.И. Экономика рекреационного лесопользования. – М.: Наука, 1986. – 230 с.
9. Arrow K., Solow R., Edward P., Roy L., Howard R. Report of the NOAA Panel on Contingent Valuation. 11 January 1993. – 62 p.
10. Essman H., Pettella D. Forestry in Ukraine at the Crossroads. Problem and perspectives for a sustainable development. – L'viv: Afisha, 2001. – 160-175 pp.
11. Henley N. and Clive L. Spash. Cost – benefit analysis and environment. – Cheltenham UK, Northampton, USA. – 312 p.
12. Schelhaas M., Buksha I., Cienciala P. Scenarios on forest management in Czech republic, Hungary, Poland and Ukraine// European Forest Institute Research Report. Boston, 2004. – 20 p.

УДК 303.621.32: 630×182 (477.83)

Доц. Л.Д. Загвойська, канд. екон. наук;
магістр Т.Б. Бас – НЛТУ України, м. Львів

УПОДОБАННЯ ЛЬВІВ'ЯН ЩОДО ПОСЛУГ ЛІСОВИХ ЕКОСИСТЕМ

Уподобання населення Львівщини щодо послуг лісових екосистем досліджено методом концептуально-змістовного когнітивного картування, статистичну значущість виявлених уподобань проаналізовано методами непараметричної статистики. Отримані результати можуть бути використані для формування системи ко-менеджменту лісів на засадах сталого розвитку.

Ключові слова: природний капітал, послуги лісових екосистем, стейкхолдери, уподобання зацікавлених груп, метод концептуально-змістовного когнітивного картування, непараметрична статистика.

Assist. prof. L.D. Zahvoyska; master's degree T.B. Bas – NUFWT of Ukraine, L'viv

Preferences of L'viv region population regarding forest ecosystems services

Stakeholders' preferences regarding forest ecosystems services were investigated using concept content cognitive mapping method. Non-parametric statistics was applied to test statistical significance on the revealed preferences. The results of the investigation send informative message for forest decision-making according to the arising paradigm of sustainable forest management.

Keywords: natural capital, services of forest ecosystems, stakeholders, preferences of the stakeholders groups, concept content cognitive mapping method, and non-parametric statistics.

Вступ. Розрахунки економістів-екологів, виконані за статистичними даними 2001 р., показують, що навіть за такими стриманими оцінками попиту на товари і послуги природного капіталу, які дає показник екологічного відбитку, світові обсяги споживання перевищують біологічні можливості глобальної екосистеми щонайменше на 20 % : екологічний відбиток землянина становить 2,2 га/особу, у той час, коли біологічна здатність глобальної екосистеми – лише 1,8 га/особу. Іншими словами, для відновлення тих послуг екосистем, які людство спожило у 2001 р., потрібно вже 1,3 роки [15, с. 255-256]. Такі виразні і тривожні реалії, на жаль, лише підтверджують прогнози економістів-екологів, що головним стримуючим чинником подальшого економічного зростання стане *здатність довкілля поглинати відходи* [12, с. 119-121]. Посиленню цієї небажаної тенденції сприяє сама природа

цих послуг довкілля, більшість з яких є не виключними, але конкурентними у споживанні.

Отже, будь-яке неадекватне управлінське рішення у сфері використання природного капіталу, підсилене лаговими явищами та інертністю самих екосистем, може бути критичним. А сучасне суспільство перебуває у щораз більшій залежності від таких екосистем, як лісові, морські та інші, які є складовими частинами природного капіталу планети і служать джерелом надходження сировинних та енергетичних ресурсів [2]. Тож цілком зрозумілою і своєчасною є посилена увага економістів-екологів до вивчення попиту на ресурси екосистем загалом, і лісових екосистем зокрема.

Віддаючи належне напрацюванням вітчизняних економістів у галузі економіки природокористування та екологічної безпеки, зокрема О. Веклич, Л. Гринів, О. Кашенко, Л. Мельника, Р. Перелета, Ю. Стадницького, І. Синякевича, Ю. Туниці, Є. Хлобистова, Л. Шостак, вкажемо на недостатню дослідженість попиту на послуги лісових екосистем, уподобань різних учасників процесу лісокористування (стейкхолдерів) щодо згаданих послуг, а також мінливості цих уподобань, яка виникає за умов зміни якості довкілля.

Постановка завдання. Для збалансованого багатofункціонального використання потенціалу лісових екосистем, які є визначальним елементом глобальної екосистеми, необхідно, як зазначає канадський економіст П. Пірс, по-перше, системно охопити всі корисні властивості досліджуваних систем з урахуванням поглядів усіх учасників процесу природокористування і, по-друге, знайти інформацію для адекватного визначення готовності споживачів платити за вказані ресурси і послуги [8, с. 75-76]. Тому **метою** цієї статті є дослідження вподобань суб'єктів процесу природокористування щодо послуг лісових екосистем на прикладі Львівської області. Для досягнення окресленої мети необхідно виконати такі **завдання**: обґрунтувати вибір методів дослідження, ідентифікувати універсум уподобань стейкхолдерів, перевірити гіпотезу про наявність чітко виражених пріоритетів в ідентифікованих індивідуальних і групових уподобаннях, побудувати когнітивні карти уподобань щодо ресурсів і послуг лісових екосистем, які відображають індивідуальні та групові уподобання, а також погляди одних стейкхолдерів на уподобання інших груп споживачів досліджуваних послуг.

Результати дослідження. Екосистеми, як природна єдність живих і косних елементів, в результаті взаємодії яких утворюється стійка і тривка система, у котрій відбувається колообіг речовини та енергії поміж її живими і неживими складовими частинами [10], а також товари і послуги, які вони надають, є важливою складовою природного капіталу. Під терміном "природний капітал" найчастіше розуміють "сукупність природних ресурсів, які використовуються, або можуть бути використані, для виробництва товарів" [3, с. 16]. Г. Дейлі та Р. Костанза, уточнюючи це фундаментальне для екологічної економіки поняття, розглядають природний капітал як фонд, котрий продукує природні товари та екологічні послуги [11, 12].

Визначення вартості і цінності природного капіталу є складним завданням, оскільки не завжди існують відповідні ринки, попит на суспільні бла-

га є заниженим, а сама можливість монетарної оцінки природного капіталу є проблематичною [5, 7]. Р. Костанза [11] наголошує на тому, що економічна вартість екосистем повинна включати їхню фізичну, хімічну і біологічну роль у забезпеченні існування глобальної екосистеми Землі, незалежно від того, чи сучасні покоління повністю усвідомлюють цю роль, чи ні.

У той же час ортодоксальні економісти, на думку багатьох екофілософів, екологів та економістів-екологів, монополізували право пропонувати критерії прийняття управлінських рішень. Проблема цих економістів у тому, що вони підходять до питань використання та охорони біорізноманіття зі своїх обмежених фінансових і антропоцентричних інтересів. Але ж біорізноманіття – це не просто ресурс, створений людиною для задоволення людських потреб. Це, насамперед, життя багатьох людей, кожне з яких – священне, з власними цілями і свободою [1].

На нашу думку, слабкість монетарної оцінки полягає перш за все у тому, що вона розглядає природу у контексті ринкових цінностей, а економічні системи – без урахування їхньої синергетичної сутності [4]. Тому в нашому дослідженні ми пропонуємо відійти від софістичних методів грошової оцінки вартостей ресурсів і послуг екосистем [6] і скористатися підходом суспільного вибору [13, 14]. Дослідження уподобань населення Львівщини щодо послуг лісових екосистем ми проводили методом концептуально-змістовного когнітивного картування [5]. Його суть зводиться до ідентифікації, групування та ранжування уподобань зацікавлених сторін щодо досліджуваного об'єкту з подальшим опрацюванням виявлених уподобань методами непараметричної статистики.

За рекомендацією групи науковців, очоленої М.В. Хотулевою [9], на основі таких критеріїв, як відповідальність, вплив, партнерство, залежність, представництво, спрямованість, які відображають зацікавленість і можливість участі опитуваних груп у системі менеджменту досліджуваного об'єкту, нами було виділено чотири групи стейкхолдерів: місцеве населення, підприємці, які представляють лісову промисловість, неурядові організації (заклади освіти, науково-дослідні установи та ін.) і міське населення.

Учасників дослідження просили висловити власні уподобання стосовно послуг лісових екосистем, згрупувати висловлені ними уподобання, а відтак дати кожній групі назву і впорядкувати групи уподобань у порядку їхньої важливості для респондента. Після цього респонденти описували уподобання власної групи і своє бачення уподобань інших груп зацікавлених осіб. Тривалість інтерв'ю становила, зазвичай, 20-50 хвилин.

Серед представників кожної досліджуваної групи, нами було опитано репрезентативну кількість респондентів – по 25 осіб із кожної групи: із групи "Міське населення" – 14 жінок і 11 чоловіків, "Жителі міст" – 13 жінок і 12 чоловіків, "Лісова промисловість" – 8 жінок і 17 чоловіків та з групи "Неурядові організації" – 12 жінок і 13 чоловіків. При цьому віковий діапазон респондентів був дуже широким – від 18 до 90 років і відповідав віковій структурі населення регіону. Дослідження проводилось на території Львівської області у Жовківському, Миколаївському, Яворівському районах та м. Львові. Ідентифікований

респондентами універсум охоплює включає перелік усіх цінностей, які вказали стейкхолдери щодо ресурсів і послуг, котрі вони отримують від лісових екосистем. Назви всіх тем запропонували самі учасники опитування (табл. 1).

Табл. 1. Універсум уподобань населення щодо послуг лісових екосистем

№	Тема	Підтема
1	Довкільні	Очищення повітря і продукування кисню; регулювання клімату; біорізноманіття; водорегулювання; природний колообіг
2	Економічні	Вигоди від розгортання бізнесу; лісоматеріали та інші ринково оцінені товари; місце праці; туристичний бізнес
3	Рекреаційні	Відпочинок; прогулянки; пікніки; проведення часу з друзями
4	Місцеві вартості	Недеревні ресурси лісу; м'ясо та хутро тварин; дрова; корм для тварин; бджільництво
5	Пізнавальні, наукові	Освіта; навчальна діяльність; наукові дослідження; спостереження
6	Оздоровчі	Покращення здоров'я; відновлення сил; лікарські рослини, фітонциди і збагачені вітамінами продукти харчування
7	Туристичні	Полювання, скелелазіння; туристичні екскурсії; спортивні змагання
8	Естетичні	Мальовничі краєвиди; насолодження співом птахів і спостереженням за тваринним і рослинним світом; предмети декору; аромати і запахи
9	Культурні та емоційні	Культурні та історичні цінності; тиша, спокій, втеча від цивілізації; спілкування з природою; піднесення настрою, світлість думок і натхнення

Кількісний аналіз уподобань ми проводили з використанням методів непараметричної статистики, завдяки чому дослідили статистично значущі подібності і відмінності в уподобаннях кожної зацікавленої групи та особливості міжгрупових уподобань, а також побудували статистично значущі когнітивні карти уподобань стейкхолдерів щодо послуг лісових екосистем.

Табл. 2. Перевірка значущості пріоритетів за критерієм Фрідмана

	Місцеве населення	Лісова промисловість	Неурядові організації	Населення міст
Кількість учасників	25	25	25	25
Тестова статистика*	468,0	593,7	477,2	445,0
Ступені свободи ($k - 1$)	8	8	8	8

Примітка: *Критичне значення Fg-статистики Фрідмана з $k - 1$ степенями свободи та ймовірністю 95 % становить $\chi^2_{k=9-1; p=0,95} = 15,51$, де k – кількість ідентифікованих респондентами тем (табл. 1).

Наявність статистично значущих подібностей і відмінностей в уподобаннях зацікавлених груп ми перевіряли за допомогою критерію Фрідмана [16]. Результати дослідження виявились статистично значущими, тобто ймовірність 0,95, можна стверджувати, що висловлені цінності мають певний порядок важливості для кожної групи стейкхолдерів. У табл. 2 показано розрахункові значення Fg-статистики Фрідмана, які є значно вищими від критичних значень, що дає підставу зі значущістю 0,05 стверджувати, що індивідуальні уподобання у групах є однорідними із чітко вираженими пріоритетами.

Використовуючи критерій знаків [13, 16], ми дослідили пріоритети ідентифікованих тем і побудували когнітивні карти індивідуальних і групових уподобань представників різних груп (табл. 3).

**Табл. 3. Когнітивна карта уподобань населення Львівщини
щодо послуг лісових екосистем**

Група стейкхолдерів \ Тема	Послуги довкілля	Еко- номічні	Рекре- аційні	Місцеві вартості	Пізнан- ня, осві- та, наука	Оздо- ровчі	Турис- тичні	Культурні, емоційні	Есте- тичні
Місцеве населення									
Індивідуальні уподобання	1	2	2	1	5	4	5	3	4
Групові уподобання	4	2	4	1	6	4	5	3	3
З погляду інших груп:									
– жителів міст	3	2	5	1	6	6	6	4	4
– місцевого населення	4	2	4	1	6	5	5	3	3
– неурядових організацій	3	2	3	1	6	5	6	4	4
Лісова промисловість									
Індивідуальні уподобання	1	3	2	5	5	3	5	4	5
Групові уподобання	3	1	1	6	5	3	4	2	6
З погляду інших груп:									
– жителів міст	2	1	2	6	5	3	3	4	4
– місцевого населення	3	1	2	6	6	5	2	4	4
– неурядових організацій	4	1	3	6	5	4	3	2	2
Жителі міст									
Індивідуальні уподобання	1	4	1	6	4	2	5	1	3
Групові уподобання	1	4	2	5	5	1	3	2	3
З погляду інших груп:									
– жителів міст	1	4	1	6	5	2	4	2	3
– місцевого населення	2	4	1	6	6	1	5	3	3
– неурядових організацій	1	5	3	6	6	2	5	2	2
Неурядові організації									
Індивідуальні уподобання	1	2	1	3	4	6	5	2	4
Групові уподобання	1	4	2	4	3	5	6	2	1
З погляду інших груп:									
– жителів міст	1	2	3	1	3	4	5	3	1
– місцевого населення	1	4	3	1	3	5	6	2	2
– неурядових організацій	1	2	3	1	3	4	6	2	2

Побудована нами когнітивна карта індивідуальних уподобань (перший рядок кожного розділу таблиці) дає інформацію про те, що кожна людина, як індивід, насамперед цінує такі функції лісових екосистем, як очищення повітря, продукування кисню, регулювання клімату, водного режиму тощо. І це доволі важливий меседж для суспільства, який має спонукати менеджерів усіх рівнів дбати насамперед про примноження і збагачення лісових ресурсів.

Уподобання груп (другий рядок кожного розділу таблиці) є дещо іншими, ніж індивідуальні (рис. 1), це особливо чітко простежується на прикладі представників лісової та деревообробної промисловості і місцевого населення. Для обох груп домінуючими є вартості використання (насамперед матеріальні цінності), хоча їхнє наповнення дещо різне для представників різних груп.

Для жителів міст і представників неурядових організацій, навпаки, важливішими є теми, які пов'язані з вартістю існування [7]. Представники цих двох груп частіше висловлюють свої уподобання щодо культурних, емоційних та естетичних функцій лісових екосистем.

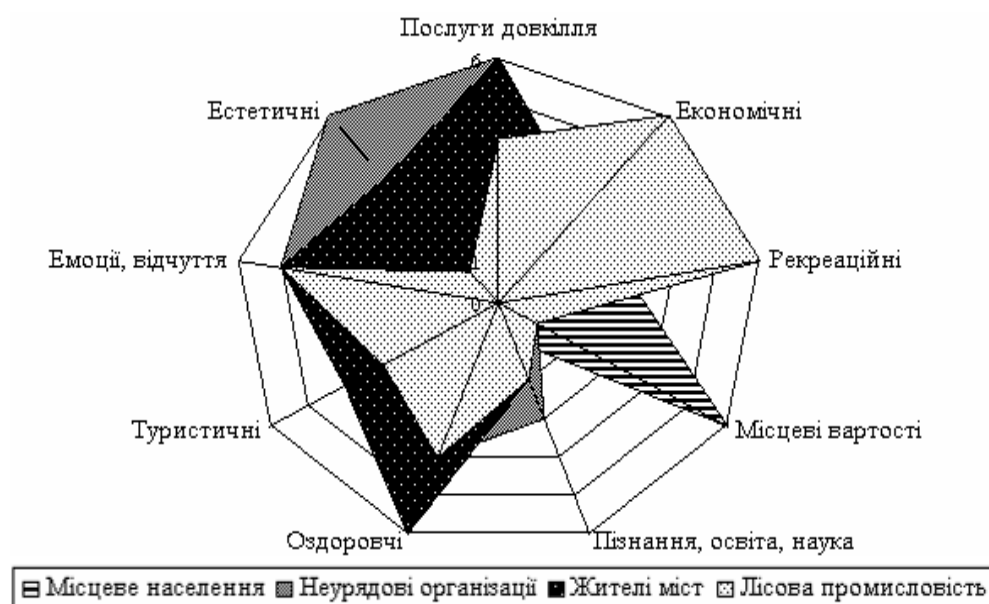

Рис. 1.
Карта
групових
уподобань
стейкхолдерів

Цікаву і корисну для розуміння поведінки інших груп інформацію дають уявлення інших стейкхолдерів про уподобання тієї чи іншої групи (третій-п'ятий рядки кожного розділу таблиці). Інформативним є уподобання різних стейкхолдерів щодо тих чи інших тем. Так, порівняння поглядів на роль місцевих цінностей із точки зору місцевого населення та решти груп вказує на велику ймовірність виникнення конфліктів щодо врахування цих цінностей у системі менеджменту лісів.

Частота згадування тем у відповідях респондентів та уточнення відповідей щодо підтем наведено у табл. 4. За даними цієї таблиці можна детальніше простежити динаміку вподобань у розрізі стейкхолдерів і тем.

Висновки. Як відомо, конфлікти зазвичай виникають через нерозуміння однією стороною чи групою сторін позицій інших. Розходження інтересів зацікавлених осіб часто призводить до деструктивних процесів у системі прийняття управлінських рішень, адже різні стейкхолдери по-різному тлумачать ті чи інші ситуації. Розбіжність перспектив у поєднанні з тенденцією людей вірити, що лише їхня власна перспектива є легітимною, може призводити до виникнення проблем і небажаних наслідків у менеджменті.

Сказане особливо актуальне для споживачів послуг лісових екосистем, стосовно ж менеджменту у різних соціальних груп є свої погляди. Приватні підприємці розглядають ліси, як джерело отримання прибутку або розширення можливостей для його отримання. Державний сектор зацікавлений у збалансованому багатоцільовому використанні лісових ресурсів відповідно до вимог сталого розвитку. У науковців, зокрема екологів, енвайроменталістів, є своє бачення менеджменту лісових ресурсів. Тому для ефективного коменеджменту необхідно виявити всі зацікавлені сторони процесу використання товарів і послуг лісових екосистем, звичайно, врахувати їхні інтереси.

Результати нашого дослідження показали доволі широкий спектр уподобань респондентів щодо послуг лісових екосистем, які можна згрупувати у дев'ять тем: довільні, економічні, рекреаційні, місцеві цінності, пізнавальні, освітні і наукові, оздоровчі, туристичні, емоційні, культурні та естетичні. Ці теми мають свою пріоритетність для різних груп.

Табл. 4. Частота згадувань тем у відповідях респондентів

Теми	Підтеми	Стейкхолдери			
		лісова про- мисловість	населен- ня міст	міське населення	неурядові організації
Довкільні	Повітря, кисень	84	100	84	96
	Клімат	24	12	24	32
	Біорізноманіття	32	36	36	52
	Водорегулювання	12	16	20	24
	Природний колообіг	20	20	24	56
Економічні	Ринкові товари	68	48	80	88
	Вигоди зростання	24	12	16	4
	Зайнятість	24	12	36	24
	Нові можливості	28	8	24	12
Рекреаційні	Відпочинок	80	96	48	25
	Туризм	32	36	36	40
	Пікніки	32	52	40	40
	Час із друзями	32	20	28	24
Місцеві вартості	Недеревні ресурси	36	36	92	40
	М'ясо та хутра тварин	—	4	24	—
	Дрова	16	4	80	8
	Корм	—	4	44	—
	Бджільництво	12	—	20	8
Пізнавальні, освітні, наукові	Дослідження	4	8	8	36
	Моніторинг	20	32	32	40
	Освітні заходи	16	24	12	24
	Навчання	20	16	24	36
Оздоровчі	Оздоровлення	40	68	32	56
	Відновлення сил	40	44	24	40
	Лікарські рослини	24	20	8	16
	Вітаміни	28	20	20	12
Туристичні	Скелелазіння	8	8	4	4
	Полювання	12	4	24	8
	Спортивні змагання	24	8	8	8
	Туризм	24	20	12	12
Культурні, емоційні	Культурна та історична цінності	44	60	28	28
	Тиша, спокій	28	68	28	48
	Спілкування з природою	12	52	24	58
	Настрій, натхнення	24	36	40	28
Естетичні	Краєвиди	20	48	28	28
	Звуки, види	12	28	28	32
	Аромати, запахи	12	32	24	8
	Предмети декору	4	36	12	8

У картах індивідуальних уподобань найвищий пріоритет мають послуги довкілля; рекреаційні послуги, далі за ними тема "емоції та відчуття", а тоді вже група економічних уподобань. Останнє місце в індивідуальних уподобаннях посіла туристична тема, що на нашу думку доволі швидко може бути скоригована завдяки належному і дбайливому розвитку інфраструктури природоорієнтованого туризму. Тема "місцеві вартості" виглядає як зона мож-

ливих конфліктів, але, на нашу думку, це радше нерозуміння інтересів інших, а тому може бути легко врегульоване.

У карті групових уподобань окремих груп, скажімо, лісова промисловість, індивідуальні уподобання істотно відрізняються від групових і відображають насамперед утворених груп. Усі групи, які брали участь у дослідженні, виділили пізнавальне, освітнє та наукове значення лісу, проте за пріоритетністю ця функція на четвертому-п'ятому місці. Тож нам потрібно краще використовувати ці можливості лісових екосистем для пізнання довкілля.

Як видно з отриманих нами результатів, когнітивні карти уподобань – це корисний інструмент для менеджерів усіх рівнів, адже вони дають нам формалізовану інформацію щодо уподобань усіх учасників процесу лісокористування. Такий підхід сприяє веденню переговорів його суб'єктами, налагодженню співпраці різних груп індивідуумів. Ці карти дають нам доволі цікаву інформацію про імпліцитні вартості і цінності окремих стейкхолдерів, які попередньо не були вербалізовані. І власне метод концептуально-змістовного когнітивного картування дає змогу отримати імпліцитну інформацію про систему знань і вподобань щодо досліджуваного об'єкту.

Звичайно, що визначення цілей, позицій і пріоритетів кожної зацікавленої групи не усуває всіх проблем і конфліктів, проте, отримана інформація дає змогу передбачити дії різних груп населення у системі використання та менеджменту лісових ресурсів і зрозуміти ставлення різних груп населення до лісів та пов'язаних із ними послуг, що сприяє знаходженню компромісів на шляху реалізації завдань менеджменту сталого лісового господарства.

Література

1. **Борейко В.Е.** Принципы и идеи этико-эстетического подхода в заповедном деле и охране дикой природы// Экологический журнал. – 2005, вып. 2, т. 7. – С. 62-63.
2. **Генсірук С.А., Нижник М.С.** Гірські ліси// Українська енциклопедія лісівництва. – Львів: НАН України, НТШ, 1999. – 168 с.
3. **Глазырина И.П.** Природный капитал в экономике переходного периода. – М.: НИА Природа, РЭФИА, 2001. – 204 с.
4. **Загвойська Л.Д.** Пріоритетні напрямки наукових досліджень екологічної економіки// Наук. вісник НЛТУ України: Екологізація економіки як інструмент сталого розвитку в умовах конкурентного середовища. – Львів: НЛТУУ. – 2005, вип. 15.6. – С. 136-143.
5. **Загвойська Л.Д., Зубач В.О.** Дослідження уподобань населення щодо послуг міських парків і зелених зон у контексті міського лісівництва// Наук. вісник НЛТУ України: Екологізація економіки як інструмент сталого розвитку в умовах конкурентного середовища. – Львів: НЛТУУ. – 2005, вип. 15.7. – С. 53-61.
6. **Загвойська Л.Д., Лазор О.Я., Лазор О.Д.** Парадигма аналізу впливів проектів на довкілля// Економіка України. – 2007, № 2. – С. 80-89.
7. **Загвойська Л.Д., Маселко Т.Є., Якуба М.М.** Економічний аналіз інвестиційних проектів: Навч. пос. – Львів: Афіша, 2006. – 320 с.
8. **Пірс П.** Основи економіки лісового господарства. – К.: Еко-інформ, 2006. – 222 с.
9. **Стратегическая экологическая оценка для развития регионального и муниципального планирования: Пособие для практиков/ М. Хотулева, Е. Пивцакина, В. Винниченко, О. Черп, А. Юрковичуте, Д. Волостнов, А. Дмитриев.** – М.: ЦЭО "Еколайн", 2006. – 64 с.
10. **Швиденко А.Й., Остапенко Б.Ф.** Лісознавство: Підручник. – Чернівці: Зелена Буковина, 2001. – 352 с.
11. **Costanza, R., D'Aarge, R., De Groot, R., Farber, S., Grasso, M., Hannon, B., Limburg, K., Naeem, S., O'Neill, R., Parvelo, J., Raskin, R., Sutton, P., and van den Belt, M., 1997.** The Value of the World's Ecosystem Services and Natural Capital// Nature. – Vol. 387. – P. 253-260.
12. **Daly, H. and Farley, J.** Ecological Economics. Principles and Applications. – Washington: Island Press, 2004. – 454 p.

13. Kant, S., Lee, S. A social choice approach to sustainable forest management: an analysis of multiple forest values in Northwestern Ontario// Forest Policy and Economics. – 2004, № 6. – P. 215-227.
14. Kaplan, R. Prediction of environmental preference: Designers and "clients". In Environmental design research, Preiser, W.F.E. (Ed.). – Dowden, Hutchinson & Ross, 1973.
15. Lawn P. (Ed.). Sustainable Development Indicators in Ecological Economics. – Cheltenham: Edward Elgar, 2006. – 467 p.
16. Newbold P. Statistics for Business and Economics. Fourth edition. – New Jersey: Prentice Hall, 1995. – 876 p.

УДК 502.35+346.12 Юрист Г.С. Гулик – Господарський суд Львівської області

ПРАВО ЯК ІНСТРУМЕНТ РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Розглядаються аспекти вдосконалення діючої в Україні системи законодавства, яка у змозі стимулювати суспільство до раціонального використання, охорони та відтворення природних ресурсів.

Ключові слова: навколишнє середовище, екологічна політика, право, природокористування, сталий розвиток.

Lawyer G.S. Gulyk – Economic court of the Lvov region

Law as a tool for efficient natural resource management

The bearings for the improvement of current Ukrainian legislation, which is able to create incentives for all the society members to make the most efficient natural resource management decisions, are considered.

Keywords: environment, environmental policy, law, natural resource management, sustainable development.

Існування життя на нашій планеті нерозривно пов'язане із біосферою, яка поширюється на атмосферу, гідросферу і літосферу, тобто на навколишнє середовище, в якому існує жива матерія. Основою функціонування біосфери є живі організми, які протягом своєї еволюції організувались в єдине ціле, за В.І. Вернадським, – живу речовину, яка кількісно виражена в хімічному складі, вазі, енергії і забезпечує біологічний кругообіг у навколишньому середовищі [1]. Згідно з вченням В.І. Вернадського, існування біосфери визначається складністю її організації як системи, яка нараховує значну кількість різних видів організмів, кожен з яких виконує свою роль і перебуває у складному взаємозв'язку з навколишнім світом [1]. Проте стрімкий розвиток антропогенної діяльності людини в глобальних масштабах став загрозою стабільності біосфери. Оскільки розвиток світової економіки залежить від наявності природних ресурсів, то подальше руйнування біосфери неодмінно знищить самі передумови існування "Homo sapiens".

Щоб вийти з цієї кризової проблеми і забезпечити майбутнім поколінням можливості жити і розвиватися, необхідно, вже сьогодні мінімізувати всі шкідливі впливи людства на природу та спрямувати весь науковий, технічний, виробничий, політичний потенціали на підтримання сприятливих умов нашого існування. Необхідно зберігати та примножувати продуктивну здатність природи охороняти і раціонально використовувати природні ресурси. Тобто у процесі здійснення природокористування ми неодмінно повинні враховувати